

УДК 316.334.5:355

DOI <https://doi.org/10.32782/2312-1815/2025-21-37>

Анна Стичинська

ORCID: 0000-0002-0519-4305

ПОНЯТТЯ «МОБІЛІЗАЦІЯ» У ВІЙСЬКОВОМУ ТА СОЦІАЛЬНОМУ АСПЕКТАХ

У статті розглядається поняття мобілізації у її військовому та соціальному вимірах з акцентом на зростаючу актуальність цього явища в умовах національної безпеки, громадянської активності та стійкості демократичного суспільства. Військова мобілізація аналізується як юридично врегульований процес, що забезпечує системне переведення економіки, інституцій та людських ресурсів на функціонування в умовах воєнного чи надзвичайного стану. У статті окреслено нормативно-правові засади мобілізації в Україні, конституційні та законодавчі обов'язки громадян, а також відповідальність установ за забезпечення людськими ресурсами та матеріальними засобами. Детально описано механізми забезпечення, санкції за ухилення та роль місцевого самоврядування в організації мобілізаційних заходів.

Поряд із цим соціальна мобілізація розглядається як багатовимірний процес активізації громадянської участі, колективної солідарності та публічної ініціативи у відповідь на політичні, економічні та соціальні виклики. Спираючись на ідеї таких мислителів, як П. Лазарсфельд, А. де Токвіль, Е. Юнгер і К. Маркс, досліджено мобілізацію як зверху (інструмент координації з боку держави), так і знизу (прояв громадянської активності). Особливу увагу приділено ролі цінностей, суспільної довіри та соціальної згуртованості у формуванні ефективного мобілізаційного потенціалу.

Наголошено, що в умовах демократії мобілізація повинна ґрунтуватися не лише на зобов'язанні, а й на добровільній участі, усвідомленій згоді та спільному баченні цілей. У сучасному українському контексті, де поєднуються зовнішня агресія та внутрішні трансформації, здатність мобілізувати суспільство, як інституційно, так і органічно, є критично важливою для збереження державності та забезпечення розвитку. У підсумку зазначено, що ефективна мобілізація, як військова, так і соціальна, потребує скоординованої політики, інклюзивної комунікації та політичної культури, що формує відповідальність, солідарність і готовність діяти в інтересах суспільства.

Ключові слова: соціальна мобілізація, військова мобілізація, політична участь, громадянська активність, національна безпека.

Вступ. У сучасному світі, позначеному глобальними викликами, військовими конфліктами, політичними кризами та соціальними трансформаціями, поняття мобілізації набуває особливої ваги. Із військового контексту воно поступово розширило свої межі, охоплюючи політичну, соціальну, економічну та культурну сфери. Мобілізація як механізм концентрації ресурсів, організації спільних дій та реагування на загрози відіграє ключову роль у забезпеченні національної безпеки, збереженні цілісності держави та активізації громадянського суспільства.

В умовах війни та внутрішніх трансформацій, з якими стикається сучасна Україна, проблема ефективної мобілізації, як військової, так і соціальної, постає як життєво важлива. З одного боку, йдеться про організацію оборонного потенціалу держави відповідно до законодавчих норм та з урахуванням викликів сучасної війни. З іншого боку – про згуртованість суспільства, його здатність до солідарної дії, взаємної підтримки, ініціативи та відповідальності. У цьому контексті важливим є не лише нормативно-правовий аспект мобілізації, а й ціннісні орієнтири, рівень довіри до інституцій, політична культура та соціальна свідомість населення. У зв'язку із цим виникає потреба комплексного наукового осмислення мобілізації як

багатовимірному феномену, що охоплює правові, інституційні, соціальні та ідеологічні аспекти. Розкриття цього питання є важливим як для теоретичного розуміння трансформацій сучасної держави у кризовий період, так і для практичного підвищення ефективності мобілізаційної політики, її сприйняття та підтримки в суспільстві. Таким чином, дослідження мобілізації як процесу, що поєднує державне управління і громадянське самоврядування, примус та солідарність, має не лише академічну, а й безпосередню практичну значущість у контексті захисту державності, розвитку політичної культури і подолання соціальних загроз.

Метою статті є комплексний аналіз поняття мобілізації у військовому та соціальному вимірах з урахуванням історичних, теоретичних та практичних підходів. У центрі уваги – визначення особливостей мобілізаційних процесів, чинників, що впливають на їх ефективність, та ролі громадянина в забезпеченні обороноздатності й сталого розвитку держави.

Результати та обговорення. Згідно з чинним законодавством України, мобілізація розглядається як цілісна система дій, спрямованих на впорядкований перехід державного управління, національної економіки, органів місцевого самоврядування, а також підприємств, установ та організацій усіх форм власності до режиму функціонування в умовах особливого періоду. Для Збройних сил України, інших військових формувань та підрозділів цивільного захисту мобілізаційні заходи передбачають перехід до штатів і структури, передбачених на час воєнного стану. Залежно від масштабів і завдань мобілізація може здійснюватися як у повному, так і в обмеженому (частковому) форматі, причому як у відкритому, так і в прихованому режимі. Таким чином, поняття мобілізації охоплює процес концентрації та ефективного використання ресурсів, як людських, так і матеріальних, задля досягнення стратегічних державних цілей у кризових умовах. Сам термін «мобілізація», передусім, є військовим терміном, але сьогодні він активно використовується і в інших сферах суспільного життя: соціальній, політичній тощо.

Мобілізація – з латинської *mobilis* – рухливий та з французької *mobolisation* – приводити у рух. Тобто сам термін можна трактувати як «привести когось або щось до активного стану за допомогою концентрації певних ресурсів чи засобів для досягнення певної мети». Мобілізація може спрямовуватись як на все суспільство, так і на окремі соціальні групи, залежно від того, яку мету поставлено перед нею.

Загальносуспільна мобілізація покликана сконцентровувати людські та матеріальні ресурси заради реалізації інтересів усього суспільства. Вона важлива за внутрішніх і зовнішніх загроз державі та суспільству в цілому. Чим більше згуртовано суспільство і чим більше воно сконцентроване на власній безпеці, тим ефективніше й дієвіше буде мобілізаційний потенціал. Відповідно, до його зниження призводить те, що населення не надто довіряє владі, замала довіра серед самого населення та відсутній повноцінний діалог «громадяни – держава» та ін.

Важливим виміром мобілізаційного потенціалу суспільства є його підтримка чинного політичного режиму.

Як зазначав П. Лазарсфельд, погіршення умов життя, яке відбувається на тлі (суб'єктивно) незрозумілих та (об'єктивно) невідконтрольних суспільних змін, із набагато більшою вірогідністю тягне за собою деморалізацію, апатію та соціальну атомізацію, ніж ту чи іншу форму політичної ініціативи та мобілізації. Власне, масова відмова від прояву ініціативи у структурних формах, запропонованих владою, є вагомою та ефективною стратегією протесту. У період соціальних змін суспільство потребує ресурсу солідарності та ініціативи – двох основних складників соціальної мобілізації, а тому основне завдання державної влади та інститутів громадянського суспільства полягає у тому, щоб стимулювати розвиток цих феноменів.

Одним із перших до використання терміна «мобілізація» звернувся Е. Юнгер. Він уважав, що головною відмінністю епохи періоду Першої світової війни та революційних рухів у Росії, Італії та Німеччині є особливе переживання війни, у якому поєднано відчуття людської маси та примусової безжальної техніки. Таке примусове залучення всіх життєвих сил і засобів

суспільства у цілому в тотальну мобілізацію в ім'я держави стає принципом, тотальним чином організовуючим життя, – від економіки і політики до психологічного стану людини.

У рамках досліджень соціальних рухів поняття «мобілізація» прирівнюється дуже часто до процесів національного згуртування та посилення ролі інституціональних механізмів управління активністю населення (Г. Тард, Г. Лебон). У рамках цього можна виділити так звану «колективну поведінку», яка досліджує проблему з погляду мобілізації дій. На думку Г. Блумера, «колективна поведінка» за такого підходу являє собою процес безперервної мобілізації дій, який набуває різні форми та має на меті добитися від суспільства визнання певної ситуації, актуальної для даного кола осіб як проблемної.

Багато вчених узагалі не розглядали соціальну мобілізацію як таку або заперечували її, оскільки порівнювали такий вид мобілізації з революційними настроями. В епоху Просвітництва, а саме в працях Гоббса і Руссо, соціальна мобілізація можлива лише у вигляді бунту народу в тих суспільствах, устрій яких тримається не на праві, а на силі, і позбавлений справедливості. У такому разі це може розглядатися як необхідна умова подолання узурпації прав та переходу до громадянського суспільства.

На думку А. де Токвілля, самі революції і виникають через ціннісну мобілізацію, а саме бажання побороти існуючу систему, та, незважаючи на це, він розцінює соціальну мобілізацію такої форми як доволі небезпечну, оскільки без підтримки соціальних інститутів ідеї, за якими суспільство масово активізувалося, можуть лишитися лише ідеями. Тобто соціальна мобілізація неможлива у позитивному суспільстві, оскільки вона приймає вигляд бунтарства і несе деструктивний характер. Пряма участь народу в управлінні державою можлива лише в період революції.

Згодом революційний підхід соціальної мобілізації використовувався прихильниками анархізму, які вважали, що лише таким чином можна дійти до самоорганізації та створити анархічне суспільство без управління і влади, а лише на принципах «реалізованої свободи».

У сучасних умовах соціальна мобілізація розглядається як дієвий механізм об'єднання населення задля досягнення спільних цілей у соціальній, політичній, релігійній, оборонній та інших сферах. Її сутність полягає в активному залученні представників різних соціальних груп до вирішення актуальних проблем місцевого рівня – від соціальних і економічних до екологічних та організаційних. Цей процес охоплює широке коло суб'єктів: чоловіків і жінок, молодь, малозабезпечені та заможні верстви населення, бізнес, навчальні заклади та інші інституції, які взаємодіють у форматі партнерства для досягнення спільного блага.

Важливими рисами соціальної мобілізації є добровільність участі та усвідомлений вибір громадян. Людина має бути не лише інформованою, а й внутрішньо мотивованою до дії, сприймаючи власну участь як корисну як для суспільства, так і для себе особисто. Мотивація суттєво зростає, якщо особа усвідомлює, що її внесок має значення та сприяє реалізації її інтересів. Успішність соціальної мобілізації значною мірою залежить від рівня зацікавленості громадян, їхньої готовності долучатися до процесів розвитку.

Таким чином, концепція активної участі громадян передбачає їхню роль не як пасивних отримувачів послуг, а як повноправних учасників управління й планування місцевого життя. Це є ключовим етапом на шляху до ефективного самоврядування, стратегічного розвитку територіальних громад та зміцнення державної стабільності.

Інструмент соціальної мобілізації є дієвим у вирішенні таких питань, як безпека життя, глобальні проблеми, охорона довкілля та екологічні питання, охорона здоров'я, освіта, ефективне врядування. Сама соціальна мобілізація підвищує активність громадян шляхом виконання самим громадянином певної роботи для забезпечення інтересів держави і своїх власних, а також зміцнює суспільство, підсилює толерантність та взаємну повагу. Також вона виступає як механізм залучення суспільної думки через проведення ефективного діалогу між владою та громадянським суспільством до процесу прийняття рішень у державі.

Щодо військової мобілізації, то захист держави, незалежності та територіальної цілісності України є конституційним обов'язком українців (ст. 65 Конституції України). Відповідно, його невиконання є карним злочином.

Мобілізація не пов'язується безпосередньо з оголошенням воєнного або надзвичайного стану. Призов за мобілізацією можливий як під час воєнного стану, так і без нього.

Відповідно до чинного законодавства, а саме до положень ст. 21 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію», на підприємства, установи та організації незалежно від форм власності покладаються визначені обов'язки у сфері мобілізаційної готовності. Зокрема, ці суб'єкти господарювання повинні забезпечувати належний технічний та експлуатаційний стан майна (техніки, споруд, будівель, інфраструктурних об'єктів), яке може бути передане або використовуватись у взаємодії зі Збройними силами України, іншими військовими формуваннями чи рятувальними службами у період воєнного стану.

Окрім того, вони мають сприяти діяльності територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки (військових комісаріатів) як у мирний час, так і під час мобілізації; забезпечувати прибуття працівників, які підлягають мобілізаційним заходам, до визначених пунктів збору та військових частин; організовувати своєчасне транспортування техніки відповідно до мобілізаційних розпоряджень.

У разі потреби під час мобілізації такі суб'єкти зобов'язані надавати у користування Збройним силам та іншим силовим структурам будівлі, транспорт, матеріально-технічні засоби з подальшим відшкодуванням вартості відповідно до чинного законодавства. Також передбачено ведення обліку військовозобов'язаних, резервістів і призовників серед працівників, здійснення їх бронювання, подання звітності державним органам та органам місцевого самоврядування у визначеному порядку.

До функцій установ належать також формування мобілізаційних підрозділів, призначення відповідальних осіб за цей напрям, а також сприяння резервістам у виконанні ними службових обов'язків, зокрема в питанні своєчасного прибуття до військових частин. Окрему увагу приділено обов'язку повідомляти органи реєстрації транспортних засобів про зміни, що стосуються автотранспорту, придатного до використання у воєнний час, із супроводженням відповідної документації, завіреної військовими комісаріатами.

Правове регулювання мобілізаційних процесів в Україні охоплює низку нормативно-правових актів, які визначають обов'язки підприємств, установ, організацій та громадян у разі запровадження мобілізаційних заходів. Відповідно до чинного Положення про військово-транспортний обов'язок, що затверджене постановою Кабінету Міністрів України, тимчасове вилучення транспортних засобів для потреб армії або їх передача військовим формуванням на період мобілізації здійснюється згідно з документами, виданими уповноваженими органами військового управління. Такі дії реалізуються через місцеві військові комісаріати на підставі розпоряджень органів державної влади з урахуванням установлених норм вилучення, затверджених Кабінетом Міністрів.

Відповідно до положень Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію», передача техніки здійснюється на підставі актів прийому-передачі, що містять повні ідентифікаційні характеристики: дані про власника, технічний стан, балансова вартість тощо. У разі втрати або пошкодження майна власник має право на компенсацію після проведення експертної оцінки.

Окремо регулюються відносини між державою і громадянами щодо виконання військового обов'язку, які врегульовані Законом України «Про військовий обов'язок і військову службу». Особи, які приписані до військових дільниць або перебувають у запасі, зобов'язані своєчасно з'являтися за викликом до військових комісаріатів для проходження необхідних процедур: медичного огляду, оформлення облікових документів, направлення на навчання чи призов.

За порушення мобілізаційного законодавства передбачено як адміністративну, так і кримінальну відповідальність. Кодекс України про адміністративні правопорушення містить статті щодо

порушень порядку військового обліку, неявки без поважних причин або подання неправдивих даних (ст. ст. 210, 210-1). Кримінальний кодекс передбачає відповідальність за ухилення від строкової служби (ст. 335), мобілізаційного призову (ст. 336), відмову від військового обліку або зборів (ст. 337). Покарання варіюються від штрафів та арештів до позбавлення волі строком до п'яти років.

Під час мобілізації громадяни, які перебувають на обліку, не мають права самовільно змінювати місце проживання без погодження з військкоматом. У разі неотримання повістки особа може бути залучена до робіт оборонного характеру або включена до спеціальних формувань. Мобілізаційні заходи реалізуються через відповідні укази Президента та розпорядження військових комісаріатів з обов'язковим проходженням медичної експертизи згідно з Наказом МОУ № 402 від 14.08.2008.

Щодо соціальних гарантій мобілізованих: за ними зберігаються місце роботи та середня заробітна плата на період до одного року. Особи повідомляють роботодавця після отримання повістки, що оформлюється відповідним наказом по підприємству. Це стосується як державних, так і приватних структур.

Особливий правовий режим стосується громадян, які з релігійних переконань не можуть брати участь у військовій службі. Конституція України гарантує їм право на альтернативну (невійськову) службу, яка виконується в інтересах суспільства, але не пов'язана з носінням зброї. Проте у період воєнного стану закон може встановлювати обмеження щодо її проходження.

Висновки. Проведений аналіз дає змогу стверджувати, що мобілізація є багатоплановим явищем, яке охоплює не лише військову, а й соціальну, політичну та інституційну сфери суспільного життя. Військова мобілізація виступає стратегічним інструментом забезпечення обороноздатності держави та реалізується через чітко визначені правові механізми, процедурні дії та інституційні повноваження. Соціальна ж мобілізація, своєю чергою, є проявом активної громадянської участі, спрямованої на вирішення нагальних соціальних проблем, підвищення рівня національної згуртованості, залучення громадян до процесів розвитку і захисту державності.

Особливої актуальності набуває необхідність комплексного розуміння мобілізаційних процесів в умовах воєнного стану та гібридних викликів, коли ефективність оборони країни залежить не лише від ресурсного забезпечення армії, а й від готовності громадян до солідарної дії, взаємної підтримки та відповідальності. Нормативно-правове регулювання, зокрема через положення Конституції України, законів «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію», «Про військовий обов'язок і військову службу» та інші підзаконні акти, створює правову основу для реалізації мобілізаційних заходів, проте вимагає подальшого вдосконалення в частині узгодженості процедур, дотримання прав людини, врегулювання питань альтернативної служби тощо.

Таким чином, мобілізація як правова та соціальна категорія повинна розглядатися в міждисциплінарному вимірі з урахуванням політичної культури, ціннісних орієнтацій суспільства, рівня громадянської свідомості та функціонування державних інституцій. Формування ефективної системи мобілізаційної готовності є запорукою не лише обороноздатності, а й стійкості демократії та національної єдності.

Література:

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію : Закон України від 21.10.1993 № 3543-12. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 44. Ст. 416.
3. Про військовий обов'язок і військову службу : Закон України від 25.03.1992 № 2232-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 27. Ст. 385.
4. Про дорожній рух : Закон України від 30.06.1993 № 3353-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 31. Ст. 338.

5. Про часткову мобілізацію : Указ Президента України № 15/2015 від 14.01.2015. *Офіційний вісник України*. 2015. № 4. Ст. 122.
6. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25–26. Ст. 131.
7. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 07.12.1984 № 8073-X. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1984. Додаток до № 51. Ст. 1122.
8. Положення про військово-транспортний обов'язок : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.12.2000 № 1921. *Офіційний вісник України*. 2001. № 1. Ст. 28.
9. Jünger E. *Der Arbeiter. Herrschaft und Gestalt*. Hamburg: Hanseatische Verlagsanstalt, 1932.
10. Tocqueville, A. de. *Democracy in America*. New York: Harper & Row, 1969.
11. Marx K., Engels F. *The Communist Manifesto*. London: Penguin Classics, 2002.
12. Lazarsfeld P. F., Berelson B., Gaudet H. *The People's Choice: How the Voter Makes up His Mind in a Presidential Campaign*. New York: Columbia University Press, 1948.
13. Blumer H. *Collective Behavior*. In: *New Outline of the Principles of Sociology*. New York: Barnes and Noble, 1951.

References:

1. Konstytutsiia Ukrainy vid 28.06.1996 № 254k/96-VR [Constitution of Ukraine of June 28, 1996 No. 254k/96-VR]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Official Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine*, 1996, No. 30, Art. 141. [in Ukrainian].
2. Pro mobilizatsiinu pidhotovku ta mobilizatsiiu: Zakon Ukrainy vid 21.10.1993 № 3543-12 [On Mobilization Preparation and Mobilization: Law of Ukraine of October 21, 1993 No. 3543-12]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Official Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine*, 1993, No. 44, Art. 416. [in Ukrainian].
3. Pro viiskovyi obov'iazok i viiskovu sluzhbu: Zakon Ukrainy vid 25.03.1992 № 2232-XII [On Military Duty and Military Service: Law of Ukraine of March 25, 1992 No. 2232-XII]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Official Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine*, 1992, No. 27, Art. 385. [in Ukrainian].
4. Pro dorozhnii rukh: Zakon Ukrainy vid 30.06.1993 № 3353-XII [On Road Traffic: Law of Ukraine of June 30, 1993 No. 3353-XII]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Official Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine*, 1993, No. 31, Art. 338. [in Ukrainian].
5. Pro chastkovu mobilizatsiiu: Ukaz Prezydenta Ukrainy № 15/2015 vid 14.01.2015 [On Partial Mobilization: Decree of the President of Ukraine No. 15/2015 of January 14, 2015]. *Ofitsiynyi visnyk Ukrainy – Official Bulletin of Ukraine*, 2015, No. 4, Art. 122. [in Ukrainian].
6. Kryminalnyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 05.04.2001 № 2341-III [Criminal Code of Ukraine: Law of Ukraine of April 5, 2001 No. 2341-III]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Official Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine*, 2001, No. 25–26, Art. 131. [in Ukrainian].
7. Kodeks Ukrainy pro administratyvni pravoporushennia: Zakon Ukrainy vid 07.12.1984 № 8073-X [Code of Ukraine on Administrative Offenses: Law of Ukraine of December 7, 1984 No. 8073-X]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady URSR – Official Bulletin of the Verkhovna Rada of the Ukrainian SSR*, 1984, Supplement to No. 51, Art. 1122. [in Ukrainian].
8. Polozhennia pro viiskovo-transportnyi obov'iazok: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 28.12.2000 № 1921 [Regulation on Military Transport Duty: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of December 28, 2000 No. 1921]. *Ofitsiynyi visnyk Ukrainy – Official Bulletin of Ukraine*, 2001, No. 1, Art. 28. [in Ukrainian].
9. Jünger, E. (1932). *Der Arbeiter. Herrschaft und Gestalt* [The Worker. Dominion and Form]. Hamburg: Hanseatische Verlagsanstalt.
10. Tocqueville, A. de. (1969). *Democracy in America*. New York: Harper & Row.
11. Marx, K., & Engels, F. (2002). *The Communist Manifesto*. London: Penguin Classics.
12. Lazarsfeld, P. F., Berelson, B., & Gaudet, H. (1948). *The People's Choice: How the Voter Makes up His Mind in a Presidential Campaign*. New York: Columbia University Press.
13. Blumer, H. (1951). *Collective Behavior*. In *New Outline of the Principles of Sociology*. New York: Barnes and Noble.

Anna Stychynska. The concept of «mobilization» in military and social aspects

This article examines the concept of mobilization in both its military and social dimensions, emphasizing its growing relevance in the context of national security, civic engagement, and democratic resilience. Military mobilization is analyzed as a legally regulated process that ensures the systematic transformation of the economy, institutions, and human resources to operate effectively under wartime or emergency conditions. The article outlines the legal framework for mobilization in Ukraine, the constitutional and statutory duties of citizens, and the responsibilities of institutions in providing personnel and resources. The mechanisms of enforcement, penalties for non-compliance, and the role of local governance in mobilization procedures are discussed in detail.

Simultaneously, the article explores social mobilization as a multifaceted process of activating civic participation, collective solidarity, and public initiative in response to political, economic, and social challenges. Drawing on the ideas of theorists such as P. Lazarsfeld, A. de Tocqueville, E. Jünger, and K. Marx, the study investigates mobilization as both a top-down instrument of state coordination and a bottom-up force of public agency. Particular attention is paid to the role of values, public trust, and social cohesion in shaping the success or failure of mobilization efforts.

The research underscores that in a democratic society, mobilization should be based not only on obligation but also on voluntary participation, informed consent, and a shared sense of purpose. In the contemporary Ukrainian context, where external aggression and internal transformations intersect, the ability to mobilize society – both institutionally and organically – is vital for national survival and development. The article concludes that effective mobilization, whether military or social, requires coordinated policies, inclusive communication strategies, and a political culture that fosters responsibility, solidarity, and readiness to act in the public interest.

Key words: social mobilization, military mobilization, political participation, civic engagement, national security.

Відомості про автора:

Стичинська Анна – кандидат політичних наук, доцент кафедри політології,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка.

Надійшла 06.08.2025

Прийнята 19.08.2025

Опублікована 30.10.2025